

Edward Ozorowski

"Situation und Aufgabe der Theologie heute", Yves Congar, Paderborn 1971 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 11/1, 296-298

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

uzasadnionym jest marginesowe potraktowanie eklezjologii Soboru Watykańskiego II, ponieważ temat ten jest tak świeży, a zarazem posiada tak wiele opracowań, że każdy zorientowany czytelnik ma o nim wyrobione zdanie. Nie może natomiast zadowolić opracowanie eklezjologii 1-ej połowy XVII w. Poprzestanie w tym wypadku na nauce Bellarmina i zasygnalizowanie wkładu szkoły hiszpańskiej bez szczególnego wniknięcia w niezwykle bogatą złożoność procesów zachodzących w eklezjologii tego okresu jest swoistym minimum nie wykraczającym w zasadzie poza dotychczasowe opracowania J. Schwane'a i M. Grabmanna. Także pominięcie wkładu szkoły franciszkańskiej do nauki o Kościele jest poważnym mankamentem tej skądinąd wartościowej książki. Mimo jednak zauważonych usterek synteza Y. Congara godna jest uwagi, odpowiada oczekiwaniom i wypełnia istniejącą dotąd w tej dziedzinie lukę.

Edward Ozorowski

Yves Congar, *Situation und Aufgabe der Theologie heute*, Paderborn 1971, Ferdinand Schöningh, ss. 184.

Wymieniona książka Y. Congara wyszła po raz pierwszy w 1967 r. w wydawnictwie Cerf i nosiła tytuł *Situations et tâches présentes de la théologie*. Jeżeli po upływie 4 lat zdecydowano się wydać ją po raz drugi i to w tłumaczeniu na język niemiecki, to tylko dlatego, że od tego czasu nie straciła ona nic na swojej aktualności i wymowie. Co ciekawsze, decyzja na jej powtórne wydanie zapadła w czasie, gdy wydawnictwo Herdera opublikowało pod redakcją H. Vorgrimlera i R. Vander Guchta niezwykle obszerne trzytomowe dzieło zbiorowe na podobny temat *Bilanz der Theologie im 20 Jahrhundert* (Freiburg im Br. 1970). Oczywiście nie należy przez to rozumieć, iż książka Y. Congara stanowi jakieś epokowe studium, przesłaniające wszystkie dotychczasowe na ten temat prace. Jej wartość, a konsekwentnie i popularność, tkwi raczej w czym innym.

Y. Congar nie usiłował dać czytelnikowi wyczerpującego omówienia teologii ostatnich czasów, jak to uczynili autorowie wspomnianego tu dzieła zbiorowego *Bilanz der Theologie*. Zdawał sobie bowiem sprawę z tego, że teologia współczesna w ostatnim dwudziestolecu stała się tak obszerną dyscypliną, iż nie sposób podać jej dokładnego obrazu bez narażenia się na opuszczenia i powierzchowność, czego zresztą nie uniknęła wymieniona praca zbiorowa *Bilanz der Theologie*. Książka Congara nie jest też systematycznym studium obranego wycinka życia kościelnego, podzielonym na odpowiednie rozdziały, paragrafy i punkty. Nawet jej tytuł został zaczerpnięty z jednego z zamieszczonych w niej rozdziałów (VII). Jest ona raczej zbiorem refleksji, przemyśleń i podsumowań człowieka, który brał czynny udział w rozwoju omawianej tu dziedziny wiedzy na przełomie ostatnich 20 lat.

Książkę swą rozpoczął autor od naszkicowania sytuacji teologii katolickiej po roku 1939 (rozdz. I), a następnie przeszedł do zwięzłego opisanie jej rozwoju w latach 1945—1965 (rozdz. II), przy czym większy nacisk położył na omówienie ważniejszych publikacji z tego okresu, mniejszy zaś na przedstawienie rozwoju poszczególnych idei teologicznych. Temu bowiem ostatniemu zagadnieniu poświęcił dalsze rozdziały swojej pracy. Już w rozdz. III (*Die Theologie auf dem Konzil*), zdawałoby się jeszcze historycznym, znaleźć można próbkę tego, co w dalszych partiach książki osiągnie wspaniałe rozwinięcie. Autor bowiem z prawdziwym znanstwem opisał stronę teologiczną obrad soborowych (był ekspertem soborowym), akcentując odmienność klimatu, metody i formy redagowanych przez ten sobór dokumentów. Na mistrzostwo syntezy zdobył się Y. Congar w rozdz. VI, noszącym identyczny tytuł co i tytuł książki. Autor zawarł w nim zwięzłą analizę sytuacji współczesnego świata oraz zadań, jakie wobec tego świata posiada teologia. A więc znalazły tam nowe naświetlenie takie problemy, jak wiara — ateizm, kapłan — świeccy, życie Kościoła a kultura, wertykalizm i horyzontalizm życia chrześcijan, następnie zagadnienia dotyczące nowego widzenia przez teologię problematyki człowieka, świata, historii i tradycji, wreszcie szczegółowe kwestie z teologii praktycznej, moralnej, eklezjologii, mariologii i antropologii chrześcijańskiej. Trzy ostatnie rozdziały wraz z zakończeniem dotyczą wybranych zagadnień z teologii. I tak w rozdz. V autor dotknął szerokiego bardzo tematu historii zbawienia, objawienia i zadań, jakie stąd płyną dla teologii. W rozdz. VI rzucił nowe światło na sposób korzystania z *Enchiridionu Symbolorum*, czyli osławionego w swoim czasie *Denzingera*. Wiadomo, iż dotychczasowa teologia katolicka obficie szafowała tekstami z tego zbioru. Y. Congar nie przekreślił bynajmniej tego zasłużonego dzieła, ale wskazał, że dopiero wtedy spełni ono swoje właściwe zadanie, gdy poszczególne urzędowe wypowiedzi Kościoła zostaną odczytane w kontekście czasów, w których powstawały. A więc potrzebna jest znajomość tła, środowiska i mentalności ludzi, którzy redagowali poszczególne wypowiedzi, dalej celu i zadań, ku którym były skierowane, wreszcie ich sposobu ujęcia i mocy wiążącej. Każdy dokument z *Enchiridionu Symbolorum* powinien być — zdaniem Congara — odczytywany w kontekście życia liturgicznego (modlitw, kultu) danej epoki. Jednym słowem chodzi o swoistą reinterpretację, a nie o niewolnicze powtarzanie. Rozdział VII i zakończenie zawierają omówienie szeroko dyskutowanej na Soborze Watykańskim II problematyki stosunku Kościoła do świata, przy czym za warunek udanej w tej dziedzinie symbiozy uważa autor uprzednie dokładne poznanie się obu stron, zarówno w tym co wspólne, jak i w tym co odrębne, a zwłaszcza jasne widzenie wspólnych celów i wytycznych.

Jakkolwiek Y. Congar nie wyczerpał wszystkich elementów składających się na sytuację i zadania współczesnej teologii, to jednak dotknął

zagadnień najbardziej dyskutowanych. Stąd też jego wypowiedź jest swoistym głosem w dyskusji i tak ją chyba należy traktować. Sława autora, jego powaga i autorytet naukowy, a następnie zwięzłość ujęcia oraz bezkompromisowe zajmowanie stanowiska w kwestiach kontrowersyjnych złożyły się na niewątpliwą popularność książki wśród czytelników. I trzeba przyznać, że po przeczytaniu odkłada się ją z większym zadowoleniem, aniżeli wspomiane na początku dzieło zbiorowe *Bilanz der Theologie*. Jeżeli bowiem obu pozycjom można zarzucić fragmentaryczność to w wypadku książki Congara będzie to fragmentaryczność mniej rozwlekła, uzasadniona tytułem, charakterem i wytkniętym celem.

Edward Ozorowski

Joseph Ratzinger, *Des neue Volk Gottes. Entwürfe zur Ekklesiologie*, Düsseldorf 1970, Patmos — Verlag, s. 424.

Nie jest bez wymowy fakt, że pomimo prawdziwego zalewu literatury eklezjologicznej w ostatnich czasach książka J. Ratzingera ukazała się po raz drugi w odstępie zaledwie jednego roku. Należy przypuszczać, iż o popularności tego dzieła i o wielkim nań popycie zadecydowało nie tylko nazwisko autora, lecz również wybór problematyki oraz sposób jej opracowania.

J. Ratzinger należy do czołowych współczesnych eklezjologów. Pozycję tę zdobył sobie z jednej strony poprzez solidne studium i nieprzerwaną wprost pracę dydaktyczno-badawczą, z drugiej przez swe bezkompromisowe zaangażowanie w najważniejsze sprawy Kościoła. Od 1957 r., tzn. od czasu swej habilitacji, wykładał dogmatykę i teologię fundamentalną w Freising, w latach 1959—1963 teologię fundamentalną w Bonn, w 1963—1966 dogmatykę i historię dogmatów w Münster, wreszcie od 1966 r. jest profesorem tychże przedmiotów w Tübingen. Nadto brał udział w charakterze doradcy kardynała Fringsa w pracach Soboru Watykańskiego II. Owocem tych długoletnich wysiłków twórczych jest wiele dzieł z zakresu historii dogmatów i współczesnej teologii, tłumaczonych na różne języki, w tym również na język polski (*Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, Kraków 1970).

Jakkolwiek prezentowana tu książka jest zbiorem jego artykułów publikowanych przedtem w różnego rodzaju czasopismach i dziełach zbiorowych, to jednak przez to nie traci wewnętrznej spójności i nieodzownej jedności, właściwej pracom monograficznym. Rezultat ten udało się autorowi osiągnąć dzięki odpowiedniemu doborowi tematów i metodycznemu układowi materiału. Stąd też, mimo iż autor zastrzega się w podtytule, że chodzi jedynie o szkice z eklezjologii, to w rzeczywistości otrzymuje się zwarty wykład nauki o Kościele, wprawdzie nie kompletnej, ale na pewno wnoszącej i twórczej. I tak rozdział I (*Aus der Geschichte der Ekklesiologie*), zawierający rys hi-